תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

ימים אחדים לבחירות לכנסת ה-23: סקר בציבור הערבי צופה כי שיעור ההצבעה יהיה 60%, אמון ציבורי גדול (91%) ביכולת ההשפעה של הרשימה המשותפת בכנסת הבאה, ורמת התנגדות גבוהה ל"עסקת המאה"

אריק רודניצקי

ימים אחדים לקראת הבחירות לכנסת ה-23 (2.3.20),
סקר עומק בקרב מדגם מייצג של ציבור הבוחרים הערבים בישראל חושף:

- **שיעור ההצבעה של האזרחים הערבים בבחירות לכנסת ה-23 צפוי להיות 60%, בדומה לשיעור ההצבעה בבחירות לכנסת ה-22 (59.2%).**
- **הרשימה המשותפת עתידה לזכות בתמיכת רוב גדול בציבור הערבי, 75.2%. המפלגות היהודיות זוכות לתמיכת 22.3% מהנסקרים.**
- **רוב בציבור הערבי (59.5%) סבור כי הרשימה המשותפת מייצגת במידה רבה את האינטרסים שלו. רוב גדול עוד יותר (כמעט 91%) מאמין כי לרשימה המשותפת תהיה השפעה בכנסת הבאה בגיוס תקציבי פיתוח ליישובים הערבים, הגברת המודעות לבעיות החברה הערבית, מניעת חקיקה פוגענית כלפי הערבים, ושיתוף פעולה עם הממשלה בתמורה להתחייבותה לפתור את בעיות החברה הערבית. עם זאת, רק 34.3% מהציבור הערבי אופטימיים ביחס לתוצאות הצפויות של הבחירות.**
- **המועמד הראוי בעיני הציבור הערבי לתפקיד ראש הממשלה הוא אחמד טיבי (23.6%), ואחריו בני גנץ (12.0%), אימן עודה (6.9%), ועמיר פרץ (6.1%). בנימין נתניהו זוכה לתמיכה קטנה (2.2%). מנגד, 12.4% מהנסקרים סבורים כי אין היום מתמודד ראוי לתפקיד זה.**
- **רבע מהציבור הערבי לא מכיר היטב את תכנית "עסקת המאה". מתוך בעלי הדעה, 79% מתנגדים לחזון שהוצג בתכנית ורק 21% מתייחסים אליו בחיוב.**
- **הנושאים החשובים ביותר לציבור הערבי: עוני ותעסוקה, בעיית האלימות והפשיעה, תכנון ובנייה, חינוך והשכלה, מאבק לתיקון חוק הלאום, והבעיה הפלסטינית.**

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

שבוע לבחירות: מה יהיה שיעור ההצבעה בציבור הערבי?

על פי ממצאי הסקר, 45.3% החליטו כי יצביעו הבחירות, ומנגד 14.2% אינם מתכוונים להצביע בבחירות. לפי שעה 40.6% מהנסקרים טרם החליטו אם יצביעו או לא, מהם 26.8% מתלבטים ועשויים להצביע, ואילו 13.8% מתלבטים וכנראה שלא יצביעו.

בניתוח ממצאי הסקר, ועל סמך ניסיון העבר, שיעור ההצבעה של הבוחרים הערבים ביום הבחירות צפוי להיות 60%. שיעור ההצבעה הצפוי של האזרחים הערבים בבחירות הקרובות דומה לשיעור ההצבעה שלהם בבחירות שנערכו בספטמבר 2019 (59.2%).

האם תצביע ביום הבחירות?

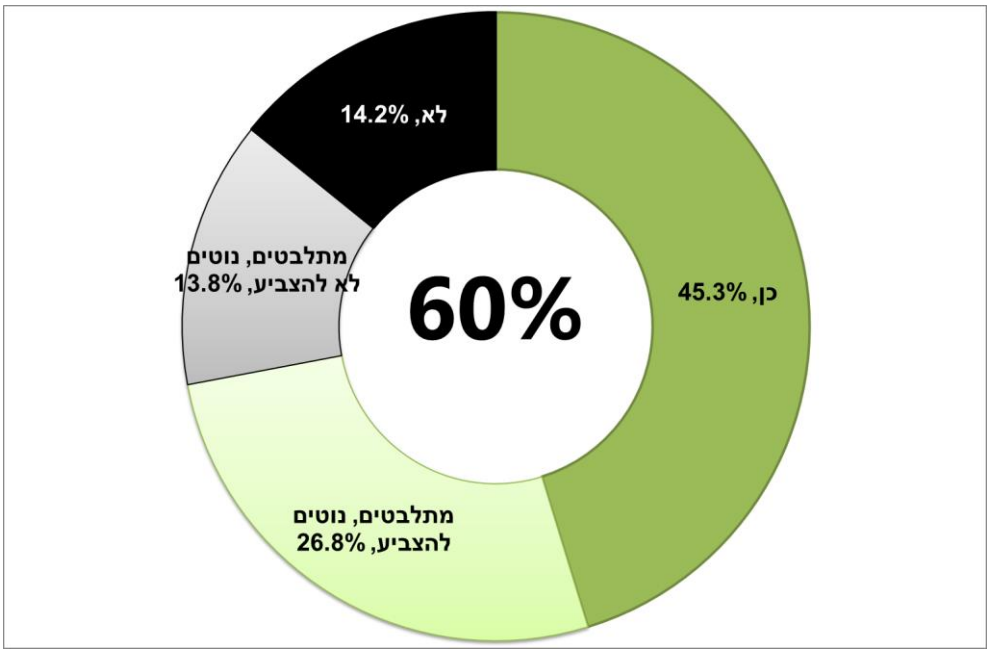

למי יעניקו האזרחים הערבים את קולם?

על פי תוצאות הסקר, הרשימה המשותפת עתידה לזכות ברוב גדול בציבור הערבי. מאלה המתכוונים להצביע בבחירות, 75.2% העידו כי בכוונתם להצביע לרשימה המשותפת.

מפלגות אחרות שזוכות לתמיכה משמעותית בציבור המצביעים הערבי הן העבודה-גשר-מרצ (10.0%) וכחול לבן (8.9%). מפלגת הליכוד צפויה לזכות בתמיכה קטנה (3.4%).

למי תצביעו ביום הבחירות? (מתוך אלה שמתכוונים להצביע)

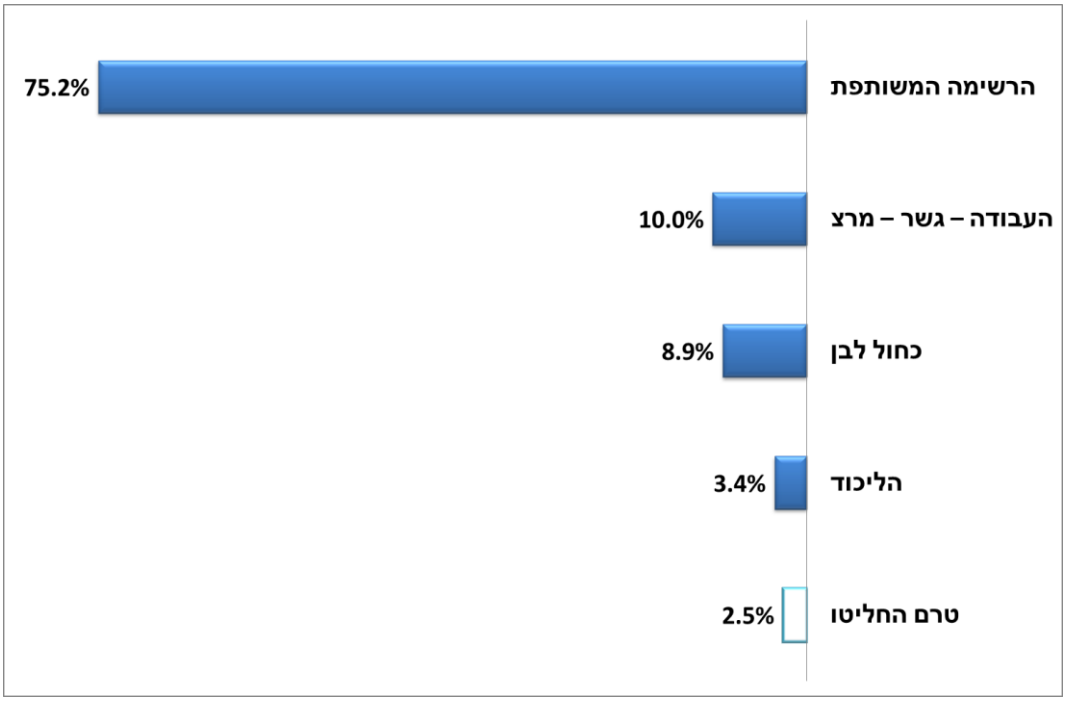

מי המועמד הראוי להיות ראש ממשלה?

לנסקרים הוצגה שאלה פתוחה: איזה חבר כנסת הוא המועמד הראוי בעיניהם לתפקיד ראש הממשלה, וזאת ללא קשר לכוונות ההצבעה שלהם או לשאלה האם הם מחבבים את המועמד או לא.

על פי תשובות הנסקרים, בראש הרשימה נמצא אחמד טיבי (23.6%) ולאחריו בני גנץ (12.0%), מנסור עבאס (9.3%), ע'דיר מריח (7.7%), אימן עודה (6.9%) ועמיר פרץ (6.1%). מועמדים ראויים נוספים בעיני הציבור הערבי הם יאיר לפיד (3.1%), ניצן הורוביץ (2.4%), ובנימין נתניהו (2.2%).

בצד זאת, 12.4% מהנסקרים סבורים כי אין היום מועמד ראוי לתפקיד זה.

מיהו המועמד הראוי בעיניך לראשות הממשלה?

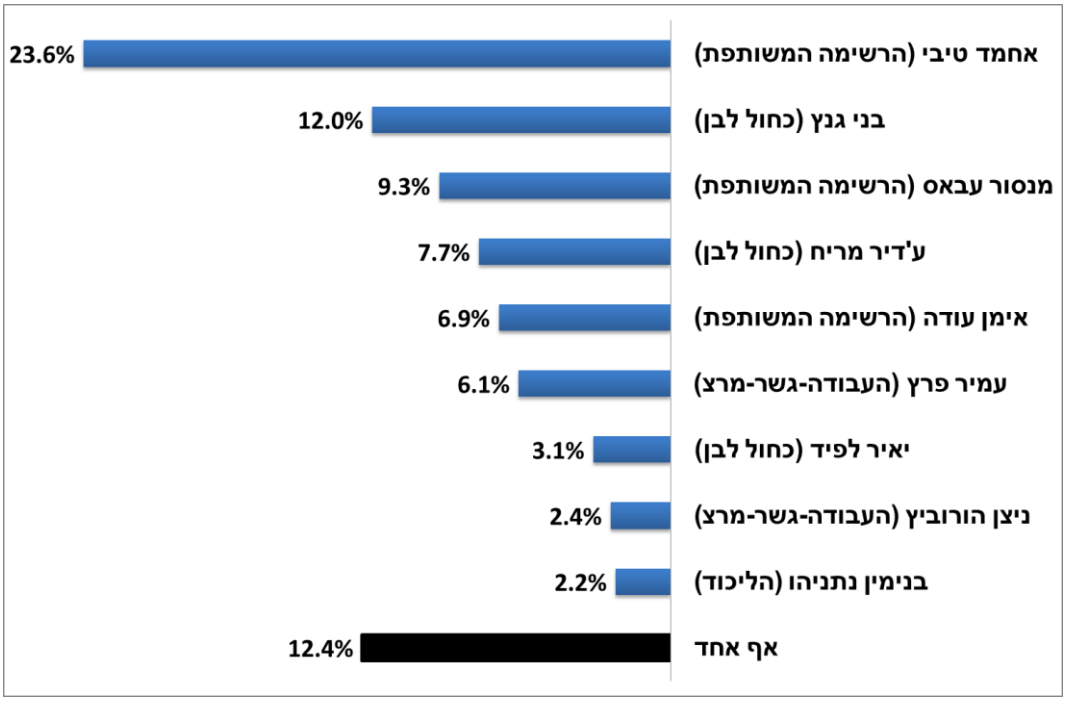

שותפות פוליטית עם הממשלה

הציבור הערבי שואף להשפיע על הממשלה באופן ישיר (כחלק מהקואליציה) או עקיף (בתור גוש חוסם) באמצעות המפלגות המייצגות אותו. 39.2% מהנסקרים סבורים כי מפלגה ערבית צריכה להיכנס לממשלה בנסיבות הנכונות. 23.6% אחרים סבורים שלמפלגה ערבית אמנם אסור להיכנס לממשלה אך מותר לה לתמוך בממשלה מבחוץ בנסיבות הנכונות. לעומת זאת, 30.9% מהנסקרים סבורים כי אסור למפלגה ערבית להיכנס לממשלה וגם לא לתמוך בה מבחוץ.

מה השתנה מהבחירות הקודמות בספטמבר? הציבור הערבי כבר אינו תולה תקווה רבות בהשפעה על הממשלה העתידית. בסקר שנערך בספטמבר השיבו 40.9% מהנסקרים שמפלגה ערבית צריכה להיכנס לממשלה בנסיבות הנכונות – שיעור דומה לסקר הנוכחי. עם זאת, שיעורם של הנסקרים שסבורים כי אסור למפלגה ערבית להיכנס לממשלה וגם לא לתמוך בה מבחוץ, גבוה בסקר הנוכחי כמעט פי שניים מהשיעור המקביל בספטמבר (16.5%).

האם מפלגה ערבית צריכה להיכנס לממשלה או לתמוך בה מבחוץ?

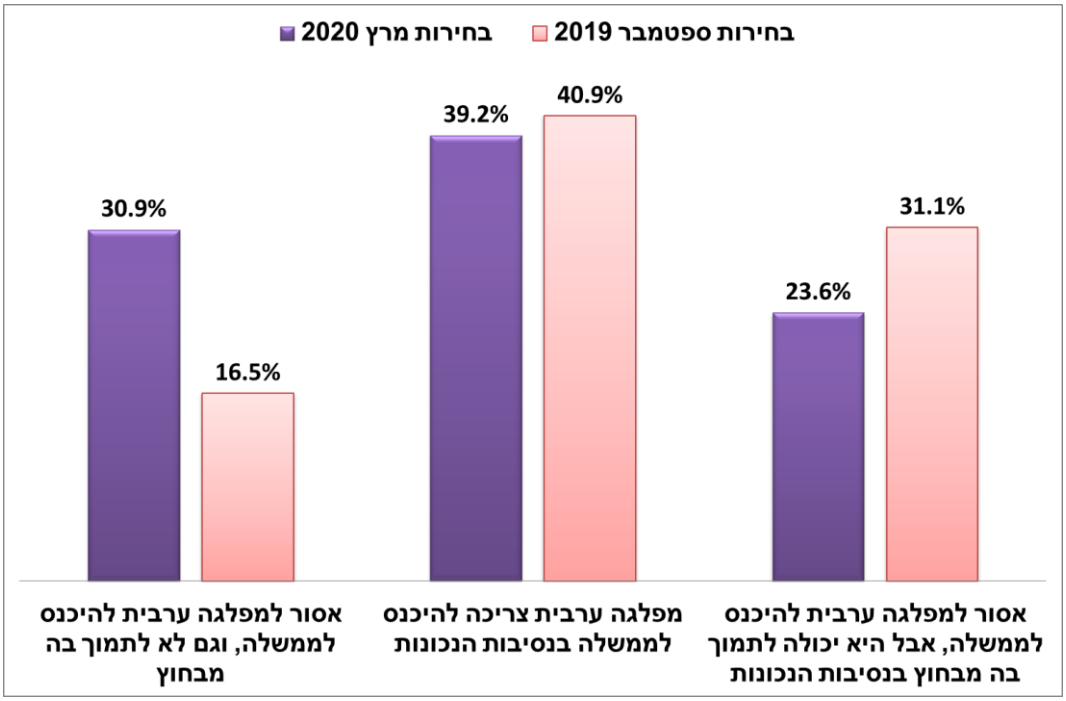

יש לייחס את השינוי בעמדות הציבור הערבי להצהרותיהם של ראשי כחול לבן, בני גנץ ויאיר לפיד, כי הם אינם רואים שותפות פוליטית עם הרשימה המשותפת כאפשרות ריאלית. מנגד, גם ראשי הרשימה המשותפת חזרו והצהירו כי אין בכוונתם להיכנס לממשלה. חברי הרשימה המשותפת גם לא מתחייבים לתמוך מבחוץ בממשלה בראשותו של גנץ, אם זו תקום, לאור התמיכה העקרונית של ראשי כחול לבן בתכנית "עסקת המאה".

ציפיות להשפעה פוליטית בכנסת הבאה

ללא קשר לכוונות ההצבעה בפועל, האזרחים הערבים מאמינים ביכולתה של הרשימה המשותפת למלא תפקיד אפקטיבי בכנסת הבאה במגוון תחומים: גיוס כספים ותקציבי פיתוח, מניעת חקיקה פוגענית כלפי הערבים, שיתוף פעולה עם הממשלה בתמורה להתחייבותה לטפל בבעיות החברה הערבית, העלאת המודעות וההבנה לבעיות הציבור הערבי, וגם טיפול כללי בעניין הפלסטיני. רק 6.9% אינם מאמינים שלרשימה המשותפת עשויה להיות השפעה כלשהי בכנסת הבאה.

באיזה תחום תהיה לרשימה המשותפת ההשפעה הרבה ביותר בכנסת הבאה?

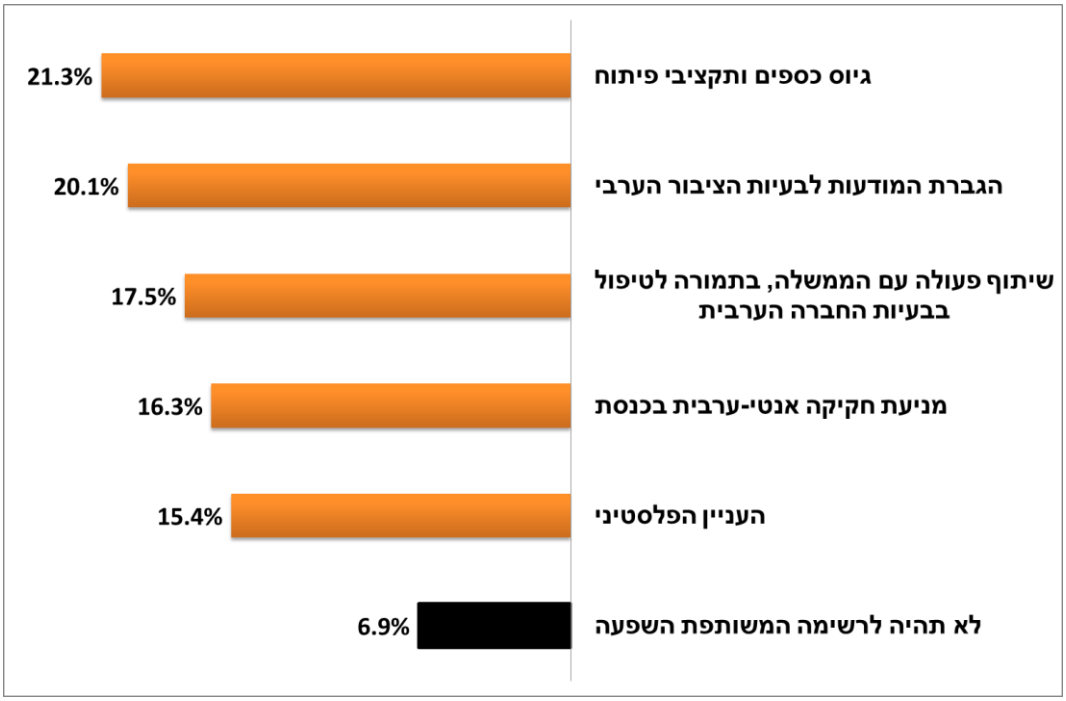

בצד זאת, רוב (59.5%) בציבור הערבי סבור כי הרשימה המשותפת מייצגת את האינטרסים שלו במידה רבה. 31.5% סבורים כי הרשימה המשותפת מייצגת את האינטרסים שלהם במידה מועטה. רק 6.5% מהנסקרים השיבו כי הרשימה המשותפת לא מייצגת את האינטרסים של הציבור הערבי.

יחד עם זאת, רוב הנסקרים (63.5%) אמרו שהם פסימיים ביחס לתוצאות הצפויות של הבחירות, ורק 34.3% אמרו שהם אופטימיים ביחס אליהן. בנוסף לכך, רוב גדול יותר (70.7%) אמרו שרמת האמון שלהם בדמוקרטיה הישראלית נמוכה, ורק 27.8% העידו על רמת אמון גבוהה בדמוקרטיה הישראלית.

ממצאים אלה מלמדים שהציבור הערבי מבין את הקשר בין הייצוג הפוליטי שלו בכנסת לבין הטיפול בבעיות המעסיקות אותו. ללא קשר לתוצאות הבחירות, הוא מאמין כי הרשימה המשותפת תוכל לקדם את האינטרסים שלו בכנסת.

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

היחס לתכנית "עסקת המאה"

תכנית "עסקת המאה" של הנשיא האמריקני דונלד טראמפ עוררה עניין רב בציבור הערבי, בעיקר בשל ההצעה שעלתה בה לשקול את סיפוח אזור המשולש למדינה פלסטינית בעתיד. ממצאי הסקר מלמדים כי רוב גדול בציבור הערבי (75.2%) אכן שמע על התכנית ומכיר את פרטיה, ורק 24.8% לא מכירים את פרטי התכנית.

מקרב בעלי הדעה שמכירים את פרטי התכנית, רוב גדול (79.1%) מתנגדים לחזון שעלה בה ורק 20.9% מתייחסים אליו בחיוב.

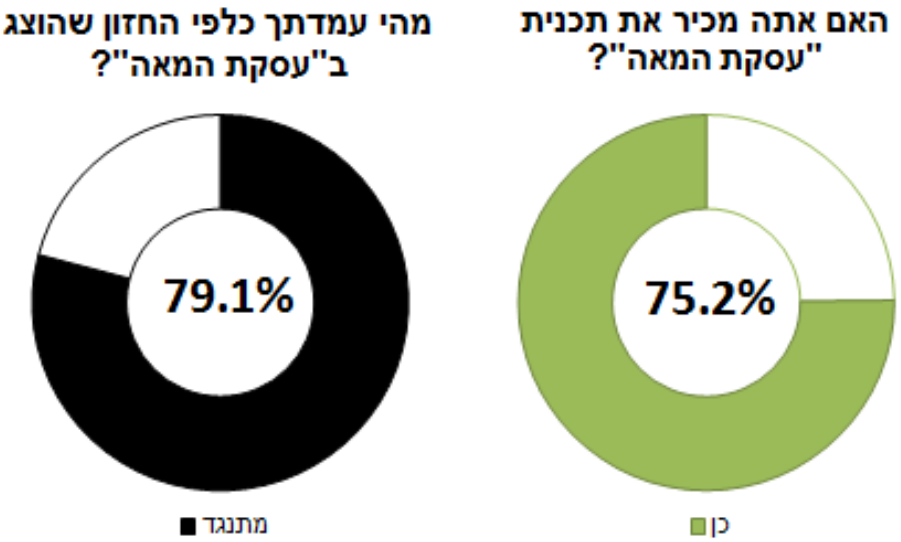

הנסקרים התבקשו להתייחס לנושאים מרכזיים שהוזכרו ב"עסקת המאה", ולציין לאיזה מהם יש השפעה על הציבור הערבי בתוך ישראל. על פי תשובותיהם, ההכרה בירושלים כעיר בירה מאוחדת למדינת ישראל דורגה כסוגיה המשפיעה ביותר על הציבור הערבי (31.1%), ולאחריה הקמת מדינה פלסטינית שישראל מכירה בה (23.2%), החלת ריבונות ישראלית בבקעת הירדן (19.3%) ואפשרות סיפוח המשולש למדינה פלסטינית (15.6%). סוגיית ביטול זכות השיבה דורגה כסוגיה הכי פחות משפיעה על הציבור הערבי (3.0%).

איזה נושא ב"עסקת המאה" הוא המשפיע ביותר על הציבור הערבי בישראל?

ירושלים כעיר בירה מאוחדת של מדינת ישראל	31.1%
הקמת מדינה פלסטינית, שישראל מכירה בה	23.2%
החלת הריבונות הישראלית בבקעת הירדן	19.3%
אפשרות סיפוח המשולש למדינה הפלסטינית	15.6%
ביטול זכות השיבה	3.0%

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

מה עומד על סדר היום של הציבור הערבי?

ללא קשר לכוונות ההצבעה שלהם בפועל, כל משתתפי הסקר נתבקשו לציין מהם הנושאים החשובים ביותר היום לציבור הערבי.

רוב הציבור הערבי (73.4%) ממוקדים בבעיות היום-יום: עוני, רווחה ותעסוקה, אלימות ופשיעה, תכנון ובנייה, חינוך והשכלה. בצד זאת, 13.0% סבורים שהמאבק לתיקון חוקים כמו "חוק הלאום" או "חוק קמיניץ" (אכיפה מוגברת על בנייה שמוגדרת "לא-חוקית") הוא הנושא החשוב ביותר. 10.2% סבורים שהנושא החשוב מכל הוא העניין הפלסטיני, ורק 3.4% סבורים ששאלת היחסים בין יהודים לערבים היא כעת הסוגיה החשובה ביותר.

איזה סוגיות הן הכי חשובות עבור הציבור הערבי?

עוני, רווחה ותעסוקה	23.2%	**73.4%** בעיות היום-יום של החברה הערבית
אלימות ופשיעה	17.9%	
תכנון ובנייה	17.1%	
חינוך והשכלה	15.2%	
מאבק לתיקון חוקים (כמו חוק הלאום או חוק קמיניץ)	13.0%	**16.4%** יחסי החברה הערבית עם המדינה ועם הרוב היהודי
יחסי יהודים-ערבים	3.4%	
הבעיה הפלסטינית		**10.2%**

הגדרת הזהות העצמית

בפני הנסקרים הוצגו כמה הגדרות אפשריות לזהותם העצמית והם התבקשו לבחור הגדרה אחת המתארת אותם בצורה הטובה ביותר. רוב הציבור הערבי (56.9%) מגדירים עצמם במונחים לאומיים (בעיקר "ערבי", וגם "פלסטיני"); כשליש ממנו בוחרים לעצמם הגדרה המשלבת זהות לאומית עם מרכיב אזרחי (בעיקר "ערבי-ישראלי"), ורק 10% מגדירים עצמם "ישראלי".

מהי הגדרת הזהות העצמית שלך? (כל המדגם)

ערבי	43.3%	**56.9%** זהות לאומית
פלסטיני	13.6%	
ערבי-ישראלי	31.9%	**32.9%** זהות לאומית עם מרכיב אזרחי
פלסטיני-ישראלי	1.0%	
ישראלי		**10.0%** זהות אזרחית
אחר		**0.2%**

תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי

הסקר נערך ביוזמת תכנית קונרד אדנאואר לשיתוף פעולה יהודי-ערבי, הפועלת מטעם קרן קונרד אדנאואר במרכז משה דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל-אביב.

הסקר נערך באמצעות מכון "כיוון – מחקר, אסטרטגיה ותקשורת" בהנהלת מיטשל ברק.

הנתונים נאספו בתאריכים 10 – 19 בפברואר 2020 בסקר טלפוני שנערך בשפה הערבית בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת בישראל (גיל 18 ומעלה). גודל המדגם: 508 נסקרים, טעות הדגימה: 4%.

לפרטים ויצירת קשר: אריק רודניצקי, 052-2640024
תכנית קונרד אדנאואר, מרכז משה דיין, אוניברסיטת תל-אביב